

pax

i Huddinge utgiven av Svenska kyrkan #2 2017

TEMA
BEGRAVNING

*Hasses barnbarn fick ett
kärleksfullt avsked*

*Prästen Johanna vill visa att
ett liv har betytt något*

*På begravningsbyråerna
märks tidens förändringar*

***Det oundvikliga avskedet
begravningsrit i förändring***

Ansvarig utgivare:

Kyrkoherde Torbjörn Strand
tel. 08-588 697 22
torbjorn.strand@svenskakyrkan.se

Redaktör:

Maria Milén
tel. 08-588 697 83
maria.milen@svenskakyrkan.se

Redaktion:

Torbjörn Strand, Maria Milén,
Anita Jonsson

Tryckeri:

Ineko

Fotograf:

Elliot Elliot

Layout:

Maria Milén

Huddinge pastorat:

Flemingsbergs församling

Huddinge församling

Sankt Mikael's församling

Trångsund-Skogås församling

Kontakt:

Växel: 08-588 697 00
www.svenskakyrkan.se/huddinge

Enskilt samtal

Att tala med en präst eller diakon är gratis.

Ta kontakt med våra präster och diakoner om du vill samtala om livets frågor, stora som små.

**Ring växel 08-588 697 00
så kopplar vi dig vidare.**

FOTO: TIM FORS

Är vi immuna mot döden idag?

Hur vill du att din begravning ska gå till? I kyrkan, borgerlig, urna eller kista? Ska det vara en gravsten eller i en minneslund? Frågor som många av oss inte funderar närmre på då vi är mitt uppe i livet. Det är lätt att ta livet för givet. Så ofta som det pratas om att vi kommer leva allt längre, vi kommer att bli minst 100 år i nästa generation sägs det. Så händer det något. Någon i vår närhet dör plötsligt, vi blir själva sjuka eller det allra värsta händer, ett barn går bort. Det blir som en chock, vi som är immuna mot döden.

Hur det än är, kommer vi en dag att hamna i det läget då antingen vi själva närmar oss döden eller någon släkting dör. I många år har begravningssceremonin sett likadan ut och följt ett givet mönster. På senare tid har detta börjat förändras. Det märks alltmer i Svenska kyrkan, på begravningsbyråer, i kyrkogårdsförvaltningen, hos i princip alla som berörs av begravningsverksamheten. Ser vi tillbaka i ett längre perspektiv har begravningsriten i alla tider ändrats så sakteligen, vilket är lätt att glömma. Den speglar helt enkelt samhällsförändringarna.

I det här numret av Pax har vi tema "Begravningsrit i förändring". Vi har försökt titta på begravningsriten ur flera olika perspektiv. Möt Hasse Andersson som berättar om när han förlorade sitt barn i cancer. Han berättar så fint om hur begravningssceremonin blev till en vacker stund för många, där de fick visa sin kärlek till Gustav och få uttrycka sin tacksamhet över att få ha lärt känna

honom. Begravningen var ändå inte slutet. Hasse och Gustav ingick en pakt, de har lovat varandra att de ska mötas i himmeln igen.

Vi har också pratat med prästen Johanna Saxerbo som genom åren hållit i många begravningsseremonier. För henne är det viktigt att det ska bli en så personlig och värdig begravning som möjligt. Ulf Lernéus är förbundsledare för Sveriges begravningsbyråers förbund. Han berättar att på begravningsbyråerna märks det tydligt att begravningsseden håller på att förändras. Anhöriga vill idag ha en så individuell begravning som möjligt. Det ställer helt nya krav på alla som arbetar med begravning.

Ja, jag har tänkt ut hur jag vill att min begravning ska vara. Jag vill kremeras inom några dagar och att begravningssceremonin är utomhus, när urnan eller askan sänks ner i marken. Jag vill inte ha en gravsten utan ligga i en askgravlund, som den som finns i Tomtberga som vi också skriver om i detta nummer. Jag ser framför mig att det är en försommarkväll, solen börjar gå ner och himlen färgas rosa. Någon spelar på ett instrument, det sjungs några fina enkla psalmer. Ett griftetal hålls av en präst tillsammans med dem som vill. Det ska inte vara så stelt och högtidligt. Gärna att det bjuds på ett glas champagne efteråt. Ett typ-exempel på en ny personlig ceremoni som alltmer börjar efterfrågas.

Maria Milén, redaktör
maria.milen@svenskakyrkan.se

De döda är inte borta, de har bara gått ett stycke i förväg...

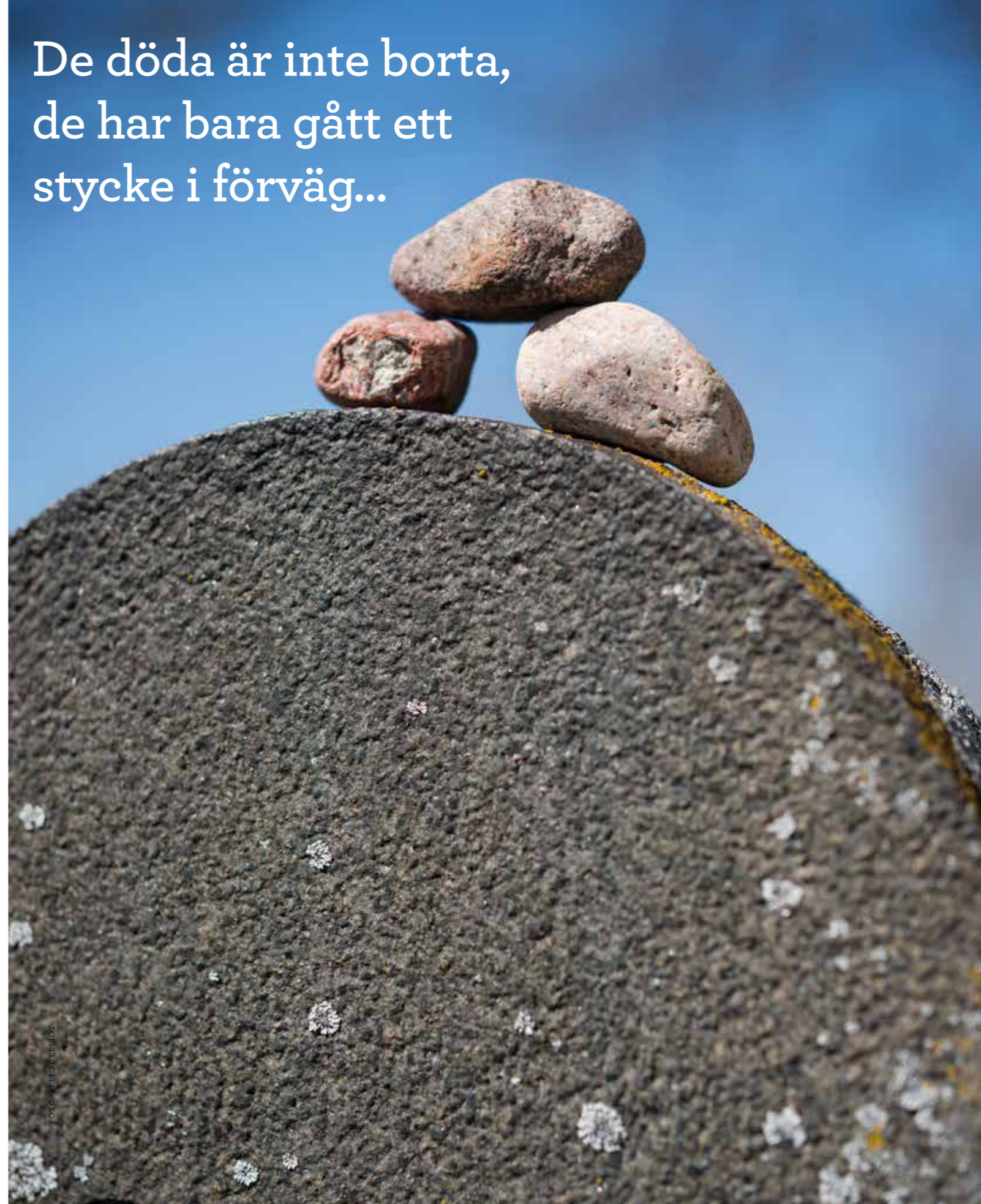

FOTO: ELLIOT ELLIOT

Det finns inget slut

- Gustav och jag kom överens om att vi ska leta rätt på varandra i himlen, berättar Hasse Andersson, morfar till Gustav Westerberg som fick cancer vid sexårsålder.

- **GUSTAV OCH JAG** kom överens om att vi ska leta rätt på varandra i himlen, berättar Hasse Andersson, morfar till Gustav Westerberg som dog sommaren 2010.

Nu har det gått sju år sedan Hasses barnbarn Gustav dog. Sorgen och saknaden är fortfarande stor, men glädjen över Gustav och de fina ljusa minnena lever kvar i honom.

- Det började med att Gustav fick ont i benen. Han var då sex år och alla trodde att han hade växtvärk, men smärtstillande hjälpte bara för stunden, snart hade han lika ont igen, berättar Hasse.

Gustavs mamma Karin anade att allt inte stod rätt till. Efter det fjärde läkarbesöket gjordes en ryggmärgsundersökning på sjukhuset. Först trodde man att det kunde vara borrelia, men efter en grundligare undersökning med nedsövning och magnetröntgen av hjärnan, upptäckte de att trycket i Gustavs hjärna var alldeles för högt. Då fick Gustav i nedsövt tillstånd åka ambulans i ilfart till Astrid Lindgrens barnsjukhus i Solna.

- Efter en snabb röntgenundersökning fick vi besked om att Gustav hade en hjärntumör med metastaser

utefter ryggraden. Neurokirurgerna opererade bort tumören och sedan följde en lång behandlingstid med cytostatika eller guldmedicin, som den kallades på Astrid Lindgrens barnsjukhus, berättar han.

Tiden på Astrid Lindgrens barnsjukhus blev tuff för Gustav med sprutor, nedsövningar och mat genom en ingång direkt till magen. Sjukhustiden varvades med hemsjukvård när Gustav mårde lite bättre och inte var så infektionskänslig.

- Då Gustav orkade gjorde vi en massa roliga saker. Det blev till tröst för både honom och oss. Han var mycket förtjust i tåg, brandbilar och polisbilar. Lego var också en favorit. Han kunde bygga ganska svåra saker, trots sin unga ålder, säger Hasse stolt.

Flera gånger fick Gustav ta del av evenemanget "Min stora dag", där prinsessan Madeleine är engagerad. Han fick bland annat åka till Kolmården, samt åka hästskjuts i Hagaparken. Han fick till och med besök av en väninna till prinsessan, Katarina von Horn. Även sjukhusclownerna muntrade upp och fick honom att glömma sjukdomen och de tuffa behandlingarna en stund.

- Det hände att Gustav fick klä ut sig till clown och följa med sjukhusclownerna till andra barn. De stunderna betydde mycket för honom. Han fick också besöka skolan och sina klasskamrater. De var alltid så snälla mot honom när han kom på besök, berättar Hasse.

När Gustav var frisk nog följde han gärna med sin morfar Hasse till Huddinge kyrka där han är kyrkvård. Hasse berättar att Gustav hade nära till de existentiella frågorna. Han ställde ofta kluriga frågor som han ofta själv svarade på, efter en stunds funderande.

- En dag frågade han lite irriterat: Nu vill jag verkligen veta var universum tar slut. Han fick väl inget riktigt bra svar på den frågan då. Men när han vid ett senare tillfälle satt på golvet och lekte med sina bilar utbrist han plötsligt: Det finns inget slut! Hans mamma Karin blev lite förvånad, för hon visste inte att han ställt frågan till mig tidigare på dagen. Men troligtvis hade han svaret inom sig.

- Vid ett annat tillfälle sa han glatt: Jag vet vem som har skapat hela världen. Jaha sa jag, vem är det då? Det är ju Jesus, sa han. Fast inte bilarna för dem köper man ju! Ja, jag och Gustav

pratade ofta med varandra och vi kom överens med varandra om att vi ska söka rätt på varandra när vi kommer till himlen, berättar Hasse och ler.

Men så hände det som inte fick hända, Gustavs cancer tog fart igen och han blev så sjuk att hans liv inte gick att rädda. Hans lilla kropp blev så trött av alla behandlingar att den till slut inte orkade mer. Den 16 juli år 2010 tog Gustav sitt sista andetag. Gustavs mamma och pappa la själva ner sin son i kistan och syster Matilda la ner ett brev till sin avlidne bror. Innan begravningen började ville mamma Karin skruva av kistlocket för att se honom en sista gång och för att försäkra sig om att det var Gustav som låg i kistan.

- På två-årsdagen efter den första operationen var Huddinge kyrka full med folk, vuxna och barn, som ville ta farväl av Gustav. Prästen Lena Ekberg höll ett mycket fint griftetal, hon sa: "Gustav hade ett stort mod, han var tapper, han gav sin kärlek till er även under den period som var så svår. Han gav och han fick ta emot kärlek, mycket kärlek. Vi får hoppas och tro att himmelens änglar tagit över nu. Att de fällt ut sina vingar och burit honom vidare till himlen".

När begravningen var slut bar pappa Peter, mamma Karin, farbror Anders och morfar Hasse ut kistan till bilen som väntade. Framför kistan gick storasyster Matilda och kusinerna, i handen höll de blommor och ett fotografi av Gustav.

- Precis när vi kom ut ur kyrkan åkte ett tåg förbi, det körde ovanligt sakta. Vi tog det som en hyllning till Gustav, eftersom hans stora intresse var just tåg. Han satt ofta i fönstret hemma i lägenheten och tittade på tågen som kom och gick. Ibland gav han tågen människonamn.

Mamma Karin hade med sig en röd ballong med ett långt snöre som alla Gustavs vänner och skolkamrater fick hålla i. När bilen med Gustavs kista startade, släppte de taget om den röda ballongen med texten "I love you". Efter det kärleksfulla avskedet gick de till Klockargården på minnestund.

- Det var fint att träffas och prata efter begravningen. Goda vänner och släktingar hade bakat och några höll tal. Minnesstunden blev verkligen en fin familjehögtid där många var med och bidrog. Det hölls även en minnesstund på skolan där skolprästen Lena var med. Då passade en av Gustavs skolkamrater på att lämna ett kärleksfullt brev med texten: "Från alla i 2B, kommer aldrig at glöma dej Gustav. Snela Gud, ta hand om Gustav, vi önskar at Gustav överlevde. Från Anette och 2B", berättar Hasse.

På Hörningsnässkolans gård planterades efter några månader ett japanskt körsbärsträd till Gustavs minne. Skolans rektor Marianne Widecrantz och storasyster Matilda såg till att det kom på plats.

- Gustavs klasskamrater besöker graven fortfarande då och då efter sju år. Det är fint att se. För mig är graven en helig plats dit jag gärna går för att hämta tröst och för att umgås med Gustav. Jag tycker om att vårda graven och planterar gärna gula och vita blommor där, eftersom jag vet att det är både Gustavs och mina favoritfärger, berättar Hasse.

På frågan om han har några råd att ge till andra som förlorat ett barn eller ett barnbarn svarar han kort och insiktsfullt:

- Jag tror att det är viktigt att vara kärleksfull i sina relationer, för det i sig skapar hopp och tro, avslutar han. ●

Begravningsriten ger ett värdigt avslut

- Vi behöver en ritual som tar hand om de som har dött. Kombinationen av att sammanfatta ett liv och att få vara i sorg, i det allvaret blir det en äkthet som jag tycker om, säger prästen Johanna Saxerbo.

Johanna Saxerbo är präst och arbetar sedan några år i Huddinge församling. I hennes tjänst ingår det att hålla i många begravningar. Det är något hon uppskattar, eftersom hon tycker om begravningsgudstjänster.

- Jag tycker om mötet med de anhöriga och att utföra en rit som har funnits väldigt länge och som jag tror är ganska allmänmänsklig. Vi behöver en ritual som tar hand om de som har dött. Kombinationen av att sammanfatta ett liv och att få vara i sorg, i det allvaret blir det en äkthet som jag tycker om.

För Johanna startar allt med att hon får en blankett med den dödes namn och vilka anhöriga som hon ska höra av sig till. Hon träffar de närstående och de pratar tillsammans om hur begravningen ska vara. Sedan förbereder hon begravningsriten utifrån samtalet. Hon väljer bibelord som passar och skriver också något som kallas griftetal.

- Jag försöker göra begravningen så personlig som det går, utifrån den rit vi har. Jag vill förmedla ett så rättvist minne jag kan av den som dött. Hela begravningen ska passa den döde. Den som dött får ett avsked och glöms inte bara bort och försvinner i intet. Vi visar att ett liv har betytt något.

Griftetalet innehöll förr mest det kristna budskapet om att det finns ett liv efter döden, som skulle ge tröst och hopp till de anhöriga. Nu har det kommit att bli ett mer personligt tal om vem den döde var och om personens livsgärningar.

”Jag vill ge den döde ett värdigt slut och visa att ett liv betyder något. Jag försöker också ge en så rättvis bild av den som dött som det går.”

- Meningen med griftetalet är att det ska ge en allmän bild, som många kan känna igen sig i. En minneshjälper för de som är på begravningen. Ibland vill de anhöriga hålla i talet och det kan vara väldigt olika hur de gör. En del läser en dikt, medan andra håller ett väldigt personligt tal. Då betonar jag att det är den personens bild, för vi har ofta olika bilder.

Det finns vissa byggstenar som ingår i en begravning, men varje präst har ändå en frihet att utforma den utifrån vad de tycker är viktigt. Tidens förändringar påverkar också kyrkan.

- Det är en stor trend idag att de anhöriga också vill hålla ett tal i kyrkan. Jag tycker att det är helt okej och då kortar jag ner mitt tal. Det är också mer och mer urnbegravningar, i stället för kistor. Då står urnan på ett litet bord i kyrkan.

För ett tag sedan kom en ny lag i Sverige att kroppen måste begravas inom en månad. Lagen har gjort att anhöriga väljer kremering och att ha urna, för att de inte hinner med att ha begravningen inom den tidsramen.

- Detta är helt nytt och det är fortfarande svårt att veta hur urnan ska smyckas i kyrkan för dem som har hand om det. Det känns fortfarande som om

att vi provar oss fram. Nuförtiden vill de flesta också ha ett fotografi på den döde i kyrkan och det är ofta bildspel på minnesstunden efter.

På senare tid har det också börjat förekomma att de anhöriga väljer att inte ha någon begravning alls, det kallas direktbegravning.

- Jag tänker att det säkert finns tillfällen när de anhöriga kan uppleva att en människa kanske inte förtjänar en begravning eller minnesstund. Jag tror ändå att det är en bra process att ha det, även om man inte har tyckt om personen som har dött. Då går det att i stället sörja det som inte blev. Sörja den förälder som inte var en förälder till exempel. Det kan man också behöva göra.

- Är det en person som inte har några anhöriga så håller vi själva i begravningen. Det är också liv som förtjänar att få ett ordentligt avsked.

Det kan vara så att det ibland känns för tungt att ha en begravning, smärtan är för stor.

- Då är det viktigt att ha ett samtal med prästen och berätta hur det känns och vad man är rädd för, så att vi tillsammans kan finna någon bra lösning. Jag betonar alltid att man får gråta mycket på en begravning eller gå ut en

stund.

Begravningar kan vara på så många olika sätt beroende på vem som har gått bort. Det påverkar så klart om det är en ung person eller om det är någon som levtt ett långt liv.

- Jag försöker att vara så flexibel som möjligt, men också stå för den stabilitet som kan behövas och efterfrågas. Under begravningen pratar jag också om den kristna tron på en fortsättning. Jag vet inte vad som händer efter vi dött, men tror att det finns något mer efter döden, något mer tillsammans med Gud. ●

Sorgegrupper:

Vi erbjuder alla som mist en anhörig eller nära vän att delta i en samtalsgrupp för sörjande. Det finns också en stödgrupp för barn och ungdomar som har en förälder eller ett syskon som har dött. Vi tar kontinuerligt emot anmälningar till grupperna. Kontakta Gunilla Gustafsson tel. 08-588 697 76 (vuxen) och Åsa Dysholm tel. 08-588 697 81 (barn och ungdomar 9-14 år).

Idag är fokus på de anhöriga

- Begravningar har i alla tider präglats av hur samhället mår, menar Ulf Lernéus som är förbundsdirektör för Sveriges Begravningsbyråers förbund och som har arbetat med begravningar i trettio år. På begravningsbyråerna märks det tydligt att begravningsceremonin håller på att förändras.

- **BEGRAVNINGAR HAR I ALLA** tider präglats av hur samhället mår, brukar jag säga. Förr var fokus väldigt mycket på den döde, det har nu förflyttats till de efterlevande. Det har mycket att göra med att familjekonstellationerna ser helt annorlunda ut i dag, berättar Ulf Lernéus.

Från att vi förr levde i kärnfamiljer och nära släkten hela livet, är vi idag rörliga på ett helt annat sätt. Människor skiljer sig, är sambos eller gifter om sig och vi flyttar till en annan ort och bor utomlands.

- Det är många som idag vill vara med och bestämma och ofta är man inte sams. Den avlidne kan efter en skilsmässa ha flyttat ihop med någon annan som också har barn. De biologiska barnen bor hos den andra föräldern. Då står nästan sambons barn närmast, som ett exempel. Vem ska då vara med och besluta kring begravningen? Det blir ofta bråk om färg på kistan, musiken och blommorna. Det mesta brukar ordna sig, men det är inte heller ovanligt att det går så långt att det krävs medling enligt begravningslagen.

Även ceremonierna har förändrats på senare tid. Det har kommit borgerliga begravningar, urnbegravning i stället för kista och direktbegravningar utan ceremoni.

- Det har också blivit så att fler och fler önskar sig individuella begravningar. Personliga begravningar har det alltid varit, men nu är det mer individuellt. Det speglar också samhället, med att vi vill ha vår egen personliga tatuering eller vår egen individuella registrerings skylt.

Musiken har en central plats i begravningsceremonin och där märks också en tydlig utveckling.

- Många vill ha något som präglat eller funnits med i livet, till exempel någon sång från när man gifte sig. Det

gäller också kläderna man har på sig i kistan, det är ungefär hälften idag som har sina egna kläder. Innan hade man den vita svepdräkten på den döde. Den var både dopets och konfirmationens dräkt och efter det den vita bröllopsklänningen. Även kistans färg har många personliga önskemål om.

Allt detta skapar ett helt annat engagemang än tidigare när mycket var förutbestämt. Det är något som Ulf tycker är bra.

- För vår del tycker vi att det är positivt

med mer engagemang. Sedan kan vi bli påhoppade för att vi är traditionella, men det är inte bara vi som är det, utan även våra kunder.

- Jag brukar alltid säga att hos oss är inte det traditionella negativt, utan man kanske är med och beställer en begravning en eller två gånger i sitt liv. Då kan det finnas en trygghet i traditionen.

Trots att det börjat komma nya ceremonier är det ändå så att åtta av tio begravningar hålls i Svenska kyrkan. Där finns också en stark tradition att luta sig emot.

- Svenska kyrkan har en jätteviktig roll, det har också med trygghet att göra. Många tänker att en begravning är i en kyrka eller ett kapell och man ser prästen framför sig. För Svenska kyrkan som trossamfund är det viktigt att så långt som det är möjligt vara rörlig för att tillgodose människors önskemål.

I Sverige har vi världens längsta tid mellan dödsfall och begravning. Det är en kultur som skapats under en längre tid, men det beror också på att de flesta vill ha begravningen en särskild veckodag.

- De anhöriga vill ha begravningen på en fredag och det finns inte hur många som helst under en månads tid. Vi är väldigt utspridda i landet och folk ska hinna ta sig dit begravningen är.

En annan förklaring är synen på döden i vårt samhälle.

- Generellt kan man säga att vi inte stannar upp när någon dör. Då kan man tycka att det andra ska stå tillbaka, men så är det inte. Man bläddrar i almanackan som om det vore ett nytt sammanträde som ska klämmas in någonstans.

Nu går det också att boka begravningen på nätet, vilket kan förenkla för många. Det finns begravningsbyråer som bara existerar på nätet, men även på vanliga begravningsbyråer finns det idag denna möjlighet.

- Det är helt nytt och har kommit de senaste tre åren, det har gått väldigt fort. Vi har många som bor utomlands eller som är på resande fot. Många bor inte kvar där föräldrarna bodde och då kan till exempel fyra barn vid olika orter sitta samtidigt och beställa via nätet.

En oanad konsekvens av detta som Ulf tycker sig har märkt är att direktbegravningar har ökat.

- Direktbegravning, utan någon ceremoni alls, har legat på cirka två procent. År 2014 hände det något, då gick det upp till cirka fyra procent. Jag har inga bevis, men det var samtidigt som blev möjligt att beställa allt via nätet.

Ulf tycker inte att det är någon positiv utveckling. Från att det förr var den avlidne som ville avstå från att ha en ceremoni, är det nu de anhöriga som önskar det.

- Det kan finnas väldigt många skäl till att man väljer en begravning utan

ceremoni och man ska ha respekt för allas val. Det som är synd är att det kan bli så att man utestänger väldigt många andra som kanske har ett behov av ett avsked. Grannar, arbetskamrater eller gamla vänner.

Borgerlig begravning är det som har ökat mest. Då sker ceremonin utanför kyrkan och det är de anhöriga själva som står för allt. Ulf menar att det oftast inte är så stor skillnad på en borgerlig begravning och en kyrklig.

- Sextio procent av de borgerliga begravningarna innehåller någon form av religiöst inslag. Det kan till och med vara att man läser Vår fader eller sjunger någon psalm, vilket är väldigt vanligt. Det som skiljer i stort är naturligtvis att det finns en annan grundsyn i kyrkan och att man där håller sig till kyrkohandboken.

- Det som gör det till en kristen begravning är egentligen det som kallas överlåtelsen, då man överläter den döde till Gud. De tre skovlarna med mull som läggs på kistan förekommer inte på en borgerlig begravning. ●

Det skiljer mellan Svenska kyrkan som trossamfund och kyrkogårdsförvaltningen som är huvudman för begravningsverksamheten. I Sverige regleras begravningsverksamheten i en lag, begravningslagen. Alla i Sverige betalar en begravningsavgift via skatten. Det är inte samma avgift som betalas för medlemskap i Svenska kyrkan. Huvudmannen för begravningsverksamheten ordnar gravplatser, även för dem som inte tillhör något kristet trossamfund. De ska också ta hand om stoft, sköta kremering, gravsättning, lokaler att hålla begravningsceremonier med mera.

Askgravlund för sista vilan

- En urn- och askgravsättning är en intim och stilla stund för de närmast anhöriga och går mycket respektfullt och fint till, berättar Erik Danielsson, vaktmästare i Huddinge församling.

EN ASKGRAVLUND LIKNAR en minneslund, men är mindre anonym. Askan gravsätts inom ett angivet område, men den exakta platsen markeras inte. I Huddinge pastorat finns det tre askgravlundar. Askgravlundan på Tomtberga kyrkogård i Huddinge är den senast anlagda och invigdes hösten 2014.

- På Tomtberga kyrkogård finns femton smidesträd krönta med olika symboler. Det är där namnbrickan av den avlidne skruvas fast. De anhöriga får själva välja träd och symbol. Jag brukar börja med att fråga var de vill placera namnbrickan innan jag skruvar fast den. När det är dags för nedsänkningen av askan frågar jag även om de vill ha klockringning. Det vill de flesta ha. Jag tror att det bidrar till en känsla av högtidlighet och värdighet, säger Erik.

Hålet där askan placeras är djupt

och rymmer askan av flera avlidna. Det placeras rikligt med mull mellan varje nedsänkning och när hålet är fullt sätter kyrkogårdsarbetarna på ett lock. De anhöriga vet platsen där deras anhörige ligger, men det är bara på smidesträdet namnet står.

- Ofta vill de anhöriga dröja kvar en stund för att ta ett sista avsked och för att smycka med blommor. Om det inte varit någon begravningsceremoni innan, brukar de närmaste ha en enkel ceremoni med textläsning och kanske en sång, berättar Erik.

I Huddinge församling är det vaktmästeriet som ansvarar för alla urnor och påsar med aska som ska till Tomtberga och Huddinge kyrkogård. Om de anhöriga vill kan även en präst medverka vid nedsänkningen. Men för det mesta är Erik ensam tillsammans med de anhöriga, bara vid enstaka tillfällen

händer det att Erik gör det helt ensam utan att någon släkting eller vän är med.

- Askan leveras till oss från krematoriet på S:t Botvid. Påsen är noga märkt med den avlidnes namn och personnummer. Askan placeras tillsammans med urnorna i ett valv i Klockargården tills det är dags för nedsänkning. Jag brukar bära den i en särskild väska när jag går till askgravlundan, berättar Erik.

För Erik är det här en arbetsuppgift som han gör flera gånger i veckan, men mötet med de sörjande gör varje tillfälle unikt, därför går det inte på rutin.

- Det gäller att visa respekt och att vara lyhörd för de anhöriga. Många är ledsna, andra kanske känner sig lättade över att äntligen få ett avslut. Det kan se så olika ut beroende på vilken relation man haft till den döde. Om det är ett barn eller en ung människa som ska sänkas ner är det alltid mycket känslor och sorg.

Jämfört med de flesta är Eriks erfarenhet av att hantera döden mycket stor. Hur påverkas man av att arbeta i dödens närhet?

- Jag tror att det bidragit till att jag ser vad som är viktigt och verkligen betyder något i livet, i alla fall för mig. Att ta vara på tiden som vi har här och nu och känna glädje i det lilla och enkla.

Jag blir hela tiden påmind om att vår tid här inte är för evigt och ibland alldeles för kort. ●

Konstnär: Annie Winblad

Jakubowski har gjort skulpturer, smidesträd, gravlykto.

Landskapsarkitekt: Monica

Sandberg har integrerat den konstnärliga gestaltningen i miljön.

Längs en stig står smidesträd i

grupper om tre, det är femton träd

totalt. Träden är utförda i svart

smide med förgyllda symboler. På

de ovala löven graveras de avlidnas

namn in.

Varje träd är krönt av en förgylld

skulptur, en symbol. Skulpturerna

är inspirerade av naturen, men

innehåller även religiös symbolik.

De anhöriga väljer själva "sitt eget"

träd och "sin egen" skulptur.

Skyddsängeln vakar över människorna

Båten är en symbol för övergången mellan i liv och död

Hjärtat är symbol för kärlek

Varför nöja sig med plastblommor?

Organisten och musikern Hans Ove Olsson har arbetat i Huddinge församling i nästan fyrtio år och har följt musikens utveckling vid begravningar. Musiken är en omistlig del i avskedet idag, men alla vet inte om att det alltid finns en musiker som spelar live.

NÄR MÄNNISKAN GÅR från ett skede till ett annat har hen alltid försökt att skapa en rit kring övergången. Vi kan se detta från tidiga kulturer till vår egen tid. Det verkar vara ett grundläggande behov hos oss, antingen vi anser oss vara "religiösa" eller ej. Riten har också så gott som alltid innehållit musik i någon form, som ett redskap i gestaltandet.

I Svenska kyrkan har musiken kring avskedet kommit att bli en omistlig del. Man sjunger psalmer och lyssnar till instrumental musik eller sång. När vi även i de mindre kyrkorna fick orglar

utökades musikmöjligheten dramatiskt. Kantorn/klockaren medverkade med fristående stycken som mer eller mindre anknöt till den aktuella högtiden. Utgivning av nya noter kom igång och de kallades ofta "Marscher vid bröllop" eller "Musik vid jordfästning". Allt var tänkt att kunna utföras på det instrument som kom att bli synonymt med kyrkligt musikaliskt uttryck: orgeln.

Idag ser det annorlunda ut. Vi har fått in andra instrument och därmed en ny repertoar. Man föredrar ofta pianomusik framför orgel som ibland upplevs som stor och hotande. Detta kan dock bygga på missförstånd då en orgel kan låta på de mest skiftande sätt. Alltifrån en viskande svag stämma till mäktiga tonkaskader. Till och med jazz och pop kan klinga väl på en orgel, naturligtvis till stor del beroende på vem som spelar. Ett begrepp som var vanligt har nästan helt försvunnit: Kyrkligt värdig musik. Vad som var värdigt och ovärdigt kunde inte alla svara på, men en del organister hade sollara svar grundade på mer eller mindre välgrundade preferenser. Nu är begreppet kyrkomusik nästan helt synonymt med musik i kyrkan, det vill säga den musik vi spelar och sjunger i en kyrka blir per automatik just kyrkomusik.

Repertoaren har förändrats kraftigt

de senaste trettio åren. Begravningsgudstjänsten präglas alltmer av en akt av med personligt tilltal och en privat angelägenhet. Vi har tappat förståelsen av att kyrkan, församlingen, skapar utrymme åt riten. De närmast sörjande gör nu oftast i samarbete med en präst eller musiker upp ritningarna för ett personligt farväl. Möjligheten att spela musik via olika media, som till exempel CD, har också förändrat synen på vad vi framför.

Jag blir glad av att människor får ett personligt möte med kyrkan i samband med de kyrkliga handlingarna i allmänhet och begravningen i synnerhet. Samtidigt kan det oroa mig att samtalen och valen ibland har sparat ut. Exempelvis vet nog inte alla att det "ingår" en professionellt utbildad musiker i samband med en kyrklig begravning. Skälen till att välja mediebyråns inspelad musik framför live-musik kan ibland grunda sig på missuppfattningar. Min egen ståndpunkt där är att "äkta" vara är värdigt vid ett avsked. Varför nöja sig med plastblommor?

Musikerna är alltid öppna för ett samtal kring musikvalen. Ibland kan det till och med vara skönt att få slippa välja. Tänk att få lyssna till något man inte visste att det fanns! Att få både förundras och tröstas av musik! ●

KALENDARIUM

FLEMINGSBERGS FÖRSAMLING:

Musik i sommarkväll i Flemingsbergs kyrka
Lördag 18.00 10/6 & 12/8
Lördag 10/6 blir det Peter Unge in Primo "Visa, jazz, latin, bossa och en och annan hymn". Lördag 12/8 "Dichterlibe - Junge Liebe", sånger av Robert Schumann och Wilhelm Stenhammar. Michael Axelsson, sång och Henrik Berg, piano. Fri entré. Kaffe och te.

Sommarhäng vid Flemingsbergs kyrka
Onsdagar 13.00-16.00
14 juni-9 augusti
Sommaraktiviteter för barn och familjer i parken bakom Flemingsbergs kyrka. Lek, skapande, enkelt mellanmål. Några onsdagar bjuder vi på överraskningar och inbjudna gäster.

Diakonimottagning i Flemingsbergs kyrka
Varje tisdag 10.00-12.00
7 juni-15 augusti
Samtal med diakon, råd och stöd. Öppet för alla som bor i Huddinge pastorat.

HUDDINGE FÖRSAMLING:

Dagkollo 16/8 och 17-18/8 i Klockargården
I sommar kommer vi att ha ett dagkollo 17/8-18/8 och ett körkollo "prova på att sjunga i kör" 16/8 för mellanstadiebarn på dagtid. Det går bra att anmäla sig till båda eller till endast ett av alternativen. Det blir lunch och utflykt på dagkollot och lunch, sång och musik på

körkollot. För info & anmälan: Jessica Sandbacka på tel. 08-588 697 97, jessica.sandbacka@svenskakyrkan.se

Midsommardans Midsommardagen
lördag 25 juni 10.00 i Klockargården
Vi firar midsommardagen med kyrkkaffe och dans på Klockargårdens innergård direkt efter gudstjänsten som är klockan 10.00. Musiker och dansare från Folkdansgillet Kedjan leder dansen.

Sorgegrupp för unga i Kyrkskolan
I början av oktober startar vi en sorgegrupp för unga mellan 9-14 år som mist någon närstående. Det gör inget om det gått en tid sedan händelsen. Här får du träffa andra som är i en liknande situation. Vi träffas varannan tisdag. För info & anmälan: Åsa Dysholm, tel. 08-588 69781, asa.dysholm@svenskakyrkan.se

SANKT MIKAELS FÖRSAMLING:

Sommarkvällar
Torsdagar 18.30 29/6-31/8

i Segeltorps kyrka
Vi håller kvällsmässa varje torsdag med start 29 juni. Det är olika aktiviteter varje gång. Se hemsidan för utförligt program. Vi utlovar både allsång, kaffeservering och musikupplevelser av olika slag. Den 17 augusti firar vi surströmmingspremiär (föranmälan senast 14/8). Varmt välkommen!

Änglameditation
Onsdagar 11.30 start 13/9 i Vårby Gårds kyrka
Vi möts i Vårby gårds kyrka för en väggledd meditation där vi bjuder in änglarna. Under stilla musik och en stunds tystnad tar vi emot ljus, kärlek och stöd från änglarna. Inga förkunskaper krävs, ingen kostnad.

Bibelstudiegrupp
Torsdagar 13.00 start 14/9 i Vårby Gårds kyrka
Gick Jesus på vatten? Träffades Paulus och Jesus? Vad är ondska? Hur är man en bra människa? På torsdagar kl. 13.00-14.00 möts vi för ett öppet samtal med högt i tak utifrån Bibelns olika berättelser. Det är gratis att delta och ingen föranmälan krävs. Vi ses på Oasen (plan 6) i Vårby Gårds kyrka.

TRÅNGSUND SKOGÅS FÖRSAMLING:

Sommarkväll
Torsdagar 18.00
29 juni-3 augusti i Trångsund
På torsdagskvällarna i sommar bjuds det på underhållning och firas mässa vid Tacksägelsekyrkan i Trångsund. Vi inleder med kvällens program och fika kl. 18.00 och firar därefter mässa 19.00. Varje torsdag mellan 29/6- 3/8. På programmet: Musik i sommarkvällen, Önskepsalmer, Mandelas Afrika, Från basilikor till kyrkor, Berättarkväll, David Strandberg underhåller.

Kyrköppet
Måndagar och onsdagar 10.00 start 21/8 i Mariakyrkan
Välkommen att leka, sjunga, prata och umgås. För barn 0-5 år i vuxens sällskap. Vi har sångstund kl. 10.30 och bjuder på kaffe och te. Måndagar och onsdagar kl. 10-12 i barn- och ungdomslokalen, start 21 augusti.

Torsdagsträff
Torsdag 7 september 13.00 i Mariakyrkan
Lars Gunnar Wiklund sjunger och berättar om sin namne, den populära dansbands- och schlagersångaren Gunnar Wiklund. Eftermiddagen bjuder på många av Gunnar Wiklunds kända låtar blandat med Lars Gunnars egna visor. Det kommer finnas fika att köpa för den som vill.

Välkommen på sommarcafé!

FLEMINGSBERGS FÖRSAMLING

Flemingsbergs kyrka

Sommarcafé och loppis

Torsdagar 14.00–16.00

1 juni–31 juli

Välkommen att fika gott och handla billigt!

HUDDINGE FÖRSAMLING

Klockargården

Sommarcafé

Torsdagar 14.00–16.00

6 juli–10 augusti

Fika, allsång, andakt och spontan underhållning. Vi håller till på Klockargårdens innergård när solen skiner och inomhus när det regnar. Kaffe med dopp kostar 30 kr.

Barnlokalerna är öppna under sommarcaféet med möjlighet till pyssel och utomhuslek. Välkommen att fika och leka!

ST MIKAELS FÖRSAMLING

Vårby Gårds kyrka

Sommarcafé

Torsdagar 11.30

15 juni–17 augusti

Vid vackert väder äter vi utomhus, annars på Oasen, plan 6. Om det är mycket varmt håller sommarcaféet till på kyrkans skuggsida. Kl. 11.30 hålls en kortare andakt och kl. 12.00 serveras en lätt sommarlunch för 30 kr.

TRÅNGSUND - SKOGÅS FÖRSAMLING

Tacksägelsekyrkan, Trångsund

Sommarcafé

Måndag-onsdag kl. 11.00–14.00

26 juni–2 augusti

Nu öppnar vi för sommaren! Kom och njut av nybryggt kaffe med bröd och gott sällskap på vårt sommarcafé. Måndag till onsdag i Tacksägelsekyrkans lummiga trädgård. Om det regnar finner vi plats inomhus.

Svenska kyrkan

I HUDDINGE